Hukuk Bölümü 1999/56 E. , 2000/3 K.

- HAREKET HALINDEKI TRENDEN DÜŞEREK SAKAT KALAN YOLCUNUN UĞRADIĞI ZARARLARIN TAZMINI ISTEMI
  - İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU (2577) Madde 2

"İçtihat Metni"

Davacı : N.A.

Vekili : Av. M.Y.

Davalı : TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü

Vekili : Av. A.P.

OLAY :14.12. 1997 günü saat 17.40 sıralarında Mersin garına gelip duran 62125 sefer sayılı yolcu treninin yeniden harekete geçtiği esnada, inmek üzere kapıda bulunan yolculardan N.A., dengesini kaybederek hat üzerine düşmesi sonucunda tren ile peron arasına sıkışan sağ bacağını, diz altından kesilmek suretiyle kaybetmiştir.

Davacı vekilince, taşıma sözleşmesine ve teselsüle dayanılarak, fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydıyla işgöremezlik karşılığı 1.000.000.-TL. maddi ve 500.000.000.-TL. manevi tazminatın, olay tarihinden tahsil tarihine kadar gerçek değişiklikleri içeren marjda ve reeskont oranlı ticari temerrüt faiziyle birlikte davalıdan müteselsilen tahsiline hükmedilmesi istemiyle, 8.10.1998 gününde adli yargı yerinde dava açılmıştır.

Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 1998/941 sayılı esasında görülmekte olan davada, Mahkeme'ce tayin edilen bilirkişi tarafından düzenlenen 1.9.1999 günlü raporda, %50 kusurlu olduğu kabul edilen davalı İşletmeden istenebilecek maddi tazminat tutarı, 2.612.388.169.-TL. olarak belirlenmiştir.

Bunun üzerine davacı vekilince, 1.9.1999 gününde, incelenen uyuşmazlığa konu edilen ek dava açılmış ve işgöremezlik karşılığı bakiye 2.611.388.169.-TL. maddi tazminatın, olay tarihinden itibaren reeskont oranlı ticari temerrüt faiziyle birlikte, davalı İşletmeden müteselsilen tahsiline hükmedilmesi ve aralarındaki irtibat nedeniyle bu ek davanın 1998/ 941 esas sayılı dava ile birleştirilmesi istenilmiştir.

(Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesi; 7.9.1999 gün ve E: 1999/ 415, K: 1999/ 468 sayı ile, aradaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle Mahkemelerinin 1998/ 941 sayılı esasında kayıtlı dava ile işbu davanın H.U.M.K'nun 45. maddesi gereğince birleştirilmesine, yargılamanın daha önce açıldığı anlaşılan 1998/ 941 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.)

Davalı idare vekilince, ek davada verilen birinci savunma dilekçesinde, sermayesinin tamamı Devlete ait bir KİK olan İşletmeye karşı hizmet kusuru nedeniyle açılan davanın idari yargı yerinde görülmesinin gerektiği ileri sürülerek, görev itirazında bulunulmuştur.

ANKARA 5. ASLİYE TİCARET MAHKEMESİ; 19.10.1999 gün ve E: 1998/ 941 sayı ile, davanın taşıma sözleşmesinden kaynaklandığı gerekçesiyle davalı idarenin görev itirazını reddetmiştir.

Davalı idare vekilince, süresi içinde verilen dilekçe ile, olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması istemiyle başvuruda bulunulması üzerine, dilekçe ve ekleri Danıştay Başsavcılığına gönderilmiştir.

DANIŞTAY BAŞSAVCISI; 23.11.1999 gün ve E: 1999/ 17 sayı ile, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2/1-b. maddesinde belirtilen, idari eylem ve işlemlerden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılacak tam yargı davalarının, idari dava türleri arasında sayıldığı; TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğünün, kamu hizmeti olan taşımacılık işini, tekel halinde yürüten bir kamu kurumu olduğu; kamu hizmeti yürütmekle yükümlü kılınan bir kamu kurumunun hizmeti yürütürken kişilere verdiği zararın tazminine ilişkin davada, kamu hizmetinin yöntemine ve hukuk kurallarına uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin, kamu yararına uygun şekilde işletilip işletilmediğinin, sonuçta, hizmet kusuru ve idarenin sorumluluğunu gerektiren bir husus olup olmadığının tayin ve tespitinin idari yargı yerlerine ait olduğu ; davalı idarenin

yürütmekle görevli olduğu kamu hizmetinin gereği gibi yapılmamasından dolayı uğranıldığı iddia olunan zararın tazmini istemine ilişkin bulunan uyuşmazlığın görüm ve çözümü, idari işlem ve eylemlerden dolayı zarara uğrayanlar tarafından açılacak tam yargı davalarına bakmakla görevli bulunan idari yargıya ait olduğundan Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görevlilik kararının kaldırılması gerektiği gerekçesiyle, idari yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkarmış olup, 2247 sayılı Yasa'nın 10. maddesine göre görev konusunun incelenmesini Uyuşmazlık Mahkemesi'nden istemiştir.

(Danıştay Başsavcısı tarafından, başvuru konusu davada olumlu görev uyuşmazlığı çıkarıldığının bildirilmesi üzerine, Ankara 5. Asliye Ticaret Mahkemesi'nce 2.12.1999 gün ve E:1998/941 sayı ile, birleşen ek davanın ayrılmasına ve yeni esasa kaydedilmesine karar verilmiştir.)

Başkanlığın 10.12.1999 günlü yazısı ile, 2247 sayılı Yasa'nın 13. maddesine göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısından yazılı düşüncesi istenilmiştir.

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI; 29.12.1999 gün ve 99146164 sayı ile, davalı idarenin, 233 sayılı KHK. ye tabi bir kamu iktisadi kuruluşu olduğu ve demiryolu taşımacılığını tekel halinde yürüttüğü; idarenin bu hizmeti bir kamu hizmeti olmakla birlikte, yolcu taşımacılığı işini yolculara bilet satarak yaptığı ve yolcuların da bu bileti ücret karşılığında satın alarak bu hizmetten yararlandığı; bu nedenle, taraflar arasında icap ve kabulden doğan hukuki bir ilişki kurulduğu; bu hukuki ilişkinin ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 798 ve devamı maddelerinde düzenlenen yolcu taşıma sözleşmesine dayandığı; kamu kurumlarının, görevinde olan kamu hizmetlerini yerine getirirken özel hukuk hükümlerine tabi sözleşme yapmaları durumunda bu sözleşmeden doğan uyuşmazlıkların, tarafların hukuki niteliklerine bakılmaksızın özel hukuk hükümlerine göre çözümlenmesi gerektiğinin kuşkusuz olduğu; bu nedenle, Danıştay Başsavcılığının 2247 sayılı Yasa'nın 10. maddesine göre yapmış olduğu başvurunun reddi gerektiği yolunda yazılı düşünce vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Ali HÜNER'in Başkanlığında, Üyeler: Mahir Ersin GERMEÇ, Dr.

Mustafa KILIÇOĞLU, Bekir AKSOYLU, Mustafa BİRDEN, Ertuğrul TAKA ve Turgut ARIBAL'ın katılımlarıyla yapılan 27 / 3 / 2000 günlü toplantısında, Raportör-Hakim İsa YEĞENOĞLU'nun davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile Danıştay Başsavcısının idari yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının davada adli yargının görevli bulunduğuna ilişkin düşünce yazıları ve dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa EKİNCİ ile Danıştay Savcısı O. Cem ERBÜK' ün yazılı düşünceler doğrultusundaki açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

USULE İLİŞKİN İNCELEME:

Başvuru dilekçesi ve ekleri üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi gereğince yapılan incelemeye göre, davalı idarece anılan Yasa'nın 10. maddesinde öngörülen şekilde görev itirazında bulunulduğu ve 12. maddede öngörülen süre içinde başvurulduğu, bu nedenle Danıştay Başsavcısı tarafından Yasa'da öngörülen usul ve yönteme uygun biçimde olumlu görev uyuşmazlığı çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

ESASA İLİŞKİN İNCELEME:

Dava, trenden inmekte iken trenin harekete geçmesi üzerine dengesini kaybederek düşen yolcunun, tren ile peron arasına sıkışan bacağını kaybetmesi nedeniyle uğradığı zarar karşılığı bakiye maddi tazminatın, TCDD İşletmesinden tahsiline hükmedilmesi isteminden ibarettir.

28.10.1984 tarih ve 18559 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, Türkiye Cumhuriyeti

Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü (TCDD) Ana Statüsü'nün " Amaç ve Kapsam" başlıklı 1. maddesi " Bu Ana Statünün amacı; 8.6.1984 tarih ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine tabi olarak sözkonusu Kanun Hükmünde Kararname çerçevesinde faaliyette bulunmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü adı altında teşkil olunan Kamu İktisadi Kuruluşunun hukuki bünye, amaç ve faaliyet konuları, organları ve teşkilat yapısı, müessese, bağlı ortaklık ve iştirakleri ile bunlar arasındaki ilişkileri ve ilgili diğer hususları düzenlemektir..." hükmünü taşımakta; "Hukuki Bünye" başlıklı 3. maddesinde, bu Ana Statü ile teşkil olunan TCDD İşletmesinin, sermayesinin tamamı Devlete ait, tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir " Kamu İktisadi Kuruluşu" olduğuna ve 233 sayılı KHK. ile bu Ana Statü hükümleri saklı kalmak üzere özel hukuk hükümlerine tabi bulunduğuna işaret edilmektedir.

Buna göre, TCDD İşletmesinin, tekel kapsamında kamu hizmeti yürüten, tüzel kişiliğe sahip bir kamu kurumu olduğu tartışmasız ise de; 233 sayılı KHK. ve Ana Statü ile, özerk bir tarzda ve ekonomik gereklere uygun olarak kârlılık ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda yönetilmesi amacıyla, İşletme, iktisadi faaliyetleri bakımından özel hukuk hükümlerine tabi kılınmış bulunmaktadır.

Bu durumda, uyuşmazlığın çözümü için: olayda, İşletmenin yürüttüğü faaliyetin ve İşletme ile zarar gören arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinin incelenmesi gerekmektedir.

TCDD Ana Statüsü'nde, demiryollarını işletmek ve demiryolu taşımacılığını yapmak, İşletmenin faaliyet konuları arasında sayılmıştır.

29.6.1956 tarih ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 12. maddesinde, kara, deniz ve havada, nehir ve göllerde yolcu ve eşya taşımak üzere kurulan müesseselerin ticarethane sayılacağına işaret edilmiş; anılan Kanun'un " Taşıma İşleri ve Taşıma Senedi" başlıklı İkinci Kısımının "Yolcu Taşıma" ya ilişkin Üçüncü Ayırımında yer alan 798. maddesinde, yolcuların, taşıyıcılar tarafından iç hizmetleri tanzim için konmuş olan usul ve talimatı ihlâl etmemekle mükellef oldukları, 806. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ise, taşıyıcının, yolcuları gidecekleri yere sağ ve salim olarak ulaştırmakla mükellef bulunduğu, yolcuların kazaya uğramaları halinde bundan doğacak zararların taşıyıcı tarafından tazmin edileceği, yolcunun kaza neticesinde ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalan kimselerin dahi uğradıkları zararlara karşılık taşıyıcıdan tazminat isteyebilecekleri, ancak taşıyıcının, kazanın kendisine ve yardımcılarına yükletilmesi mümkün olan bir kusurdan doğmadığını ispat ettiği takdirde bu iki haldeki tazminattan kurtulacağı hükme bağlanmıştır.

Anılan yasal düzenlemeden, yolcu taşıma işinin, ücret karşılığında yapılan ticari bir faaliyet niteliği taşıdığı ve bu işi yapanın da tacir olduğu anlaşılmaktadır.

Öte yandan, Anayasa Mahkemesi 18.2.1985 günlü, E: 1984/ 9, K: 1985/ 4 sayılı kararında, karayollarından , köprülerden alınan geçiş parası, su, elektrik, havagazı, demiryolları, hava yolları, kimi hastane ücretleri gibi, ekonomik koşullara göre oluşturulan ve tesislerin bakımını, idamesini ve yeni yatırımlar yapılmasını sağlamak için yapılan ödemeleri ,belirli kamu

hizmetleri karşılığında kişilerden alınan, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerden ayrı kabul etmiş olup; bu kabule göre,demiryollarından alınan yolcu taşıma ücretlerinin, kamu gücüne dayanılarak alınan vergi benzeri mali yükümlülükler kapsamında olmadığı da açıktır.

Olayda, davacının yolcu olması, davalı İşletmenin ise taşıyıcı sıfatını taşıması karşısında, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin taşıma sözleşmesine dayanan bir özel hukuk ilişkisi olduğu; TCDD İşletmesinin, kârlılık ve verimlilik ilkeleri doğrultusunda ticari alanda yürüttüğü taşımacılık faaliyetinin de özel hukuk hükümlerine tabi bulunduğu açıktır.

Belirtilen durum karşısında ve İşletmece yürütülen faaliyetin ve taraflar arasındaki hukuki ilişkinin niteliği gözönüne alındığında, olayda idari bir eylem ya da işlemden doğmuş herhangi bir zarar sözkonusu olmayıp, yolcunun uğradığı zarardan dolayı taşıyıcının tazmin yükümlülüğünün saptanmasına ilişkin bulunan davanın, özel hukuk hükümlerine göre görüm ve çözümünde adli yargı yeri görevli bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Danıştay Başsavcılığınca 2247 sayılı Yasa'nın 10. maddesine göre yapılan başvurunun reddi gerekmektedir.

SONUÇ : Davanın çözümünde ADLİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle Danıştay Başsavcısının başvurusunun REDDİNE, 27.3.2000 gününde kesin olarak oybirliği ile karar verildi.